

N:o 39.

Af herr **J. Byström**, om ändring af 47 § bränvinsförsäljningsförordningen.

Flera gånger hafva motioner väckts om ändring i § 47 af kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker. Vid senaste riksdag yrkade jag, att orden »med hans vetskap» skulle ur denna paragraf borttagas och insättas i stället uttrycket: »derest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja».

Bevillningsutskottet, dit min motion hänvisades, afstyrkte den samma, men utskottsutlåtandet åtföljdes af en af grefve H. E. G. Hamilton så lydande reservation, i hvilken herrar J. A. Lundström, G. Jansson, S. M. Olsson, A. Göransson och L. Dahlstedt instämde: »Enligt mitt förmenande skulle genom ett bifall till herr Byströms motion ej i ringaste mån äfventyras, att någon blefve oskyldigt dömd. Åt domstolarne skulle endast beredas större möjlighet att med straff träffa den verkliga lag-öfverträdaren, hvarigenom ock innehafvarne af försäljningsrättigheter skulle tvingas till allvarligare tillsyn öfver sina underordnade. Någon anledning att inskränka den föreslagna bestämmelsen endast till fall af utskänkning å olaga tid förefinnes ej heller enligt min uppfattning. Jag har därför ansett, att herr Byströms motion bort af utskottet tillstyrkas.»

Efter en rätt utförlig debatt biföll Andra Kammaren motionen med 95 ja mot 83 nej.

Denna frågans utgång i Andra Kammaren har uppmuntrat mig att nu återkomma med mitt förslag.

Som lagen nu är, hvilken i detta stycke lyder: »Husbonde ansvarare för förbrytelse, som, med hans vetskap, mot denna förordning begås af hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, likasom vore förbrytelsen af husbonden själf gjord», är det ofta omöjligt att fälla en enligt denna paragraf brottslig krögare. Och skall icke lagen blifva snart sagdt betydelselös, måste man se till, att den, som innehar försäljningsrättighet, också må känna sig skyldig att öfva kontroll öfver sina tjenare. Nu kan han befria sig från ansvar genom att säga: »det var icke jag, det var min tjenare, som gjort det.» Gifvet är, att om en krögare kan undgå straff blott genom att förklara, att förbrytelsen icke skett med hans vetskap, så torde han väl i de flesta fall aldrig medgifva, att den skett med hans vetskap, och att öfverbevisa en person om, att något skett med hans vetskap, är ofta ytterst svårt. Det tyckes också, som domstolarne måst gå något längre än lagen egentligen tillåter för att i här åsyftade fall döma den skyldige. Trots det att han sagt sig icke hafva vetskap om de olagligheter, som begåtts af hans »hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person», hafva dock omständigheterna stundom varit sådana, att han ådömts straff. Som ett exempel på ett rättsfall af denna beskaffenhet må anföras från fjolårets riksdag följande af en ärad talare: »Det var en hotellvärd, som samtidigt förestod ett stadshotell och ett utvärdshus utanför staden. Då han stämdes för att han öfverträdt förordningen, svarade han: 'det kan jag icke hjälpa; jag har sagt till mina underlydande hvad de hafva att göra. Jag har två utskänkningsställen och kan därför icke vara på båda på en gång.' Man måste säga, att rådstufvurätten formelt taget icke hade tillräckligt starka skäl, men den klämde till ändå. I högre instanser deremot gick han fri.»

En i lagskipningsfrågor förfaren man säger också: »Det visar sig äfven af erfarenheten, att i en mängd processer i detta ämne föranleder lagens föreskrift ett ständigt trassel. Oftast är det så, att husbonden säger: det har icke skett med min vetskap. För att få bevis inkallas då en mängd vittnen, och dessa prata en hel del, som icke bevisar så mycket i saken. Men jag kan knappast påminna mig något fall, der man icke i alla händelser fått den öfvertygelsen, att husbonden vetat af förseelsen, ehuru han i brist af laga bevisning gått fri.»

Af statistiken inhemtas äfven, att under tioårsperioden från 1887 till 1897 var det öfver 2,000 personer, som blefvo tilltalade för förseelser mot denna kongl. förordning, men hvilka icke kunde fällas till ansvar, därför att man icke kunde bevisa, att de gjort sig skyldiga till dessa

förseelser eller haft kännedom om, att deras tjenare gjort det, ehuru man i de flesta fall haft anledning tro, att förseelserna skett med vederbörandes vetskap.

Den lagförändring, som jag nu föreslår, är för öfrigt icke ny. Den finnes förut i 31 § af kongl. förordningen den 13 juli 1887 angående vilkoren för tillverkning af bränvin. Ursprungligen var den afsedd att inkomma äfven i bränvinsförsäljningsförordningen. Denna formulering föreslogs nemligen vid 1853—1854 års Riksdag och antogs af preste- och borgarestånden, men på grund af ridderskapets och adelns motstånd mot förslaget blef det icke lag.

Det kan synas orimligt, att en krögare skulle på ett eller annat sätt ställas ansvarig för en förseelse, som utan hans vetskap begås af en i hans tjenst anställd person, men då något liknande bestämmelser äfven gälla inom flera andra områden, är det emellertid rätt svårt att inse, hvarför man skall gifva en på sätt och vis särskild undantagsställning åt den, som idkar en för vårt folk så farlig rörelse som rusdryckshandteringen.

Den princip, som nu önskas från många håll tillämpad i bränvinsförsäljningsförordningen, är sålunda icke ny i vår lagstiftning. »Det förekommer också», för att tala med en i hithörande frågor väl förfaren jurist, »i otaliga fall och på grund af en mängd förordningar, att personer få böta för förseelser, som i sjelfva verket begåtts af deras underordnade.»

Bland de många exempel, som skulle kunna anföras, vill jag nu påminna om följande.

Enligt tryckfrihetsförordningens § 1 mom. 10 är en boktryckare ålagd att å hvarje skrift, han trycker, utsätta »boktryckarens namn, tryckningsorten och årtalet». Om nu någon af de i hans tjenst anställda personer, t. ex. faktorn eller tryckaren, försummar eller glömmar att på skriften utsätta tryckorten etc., drabbar ansvaret därför boktryckaren, trots det att försummelsen ej egt rum med hans vetskap.

En tidningsutgifvare är likaledes ansvarig för sin tidnings innehåll. Om till exempel någon af hans medhjelpare eller biträden honom ovetande låtit i tidningen inflyta vare sig annonser eller annat, som kan föranleda åtal, och för hvilket ådömes straff, så drabbar det ensamt tidningens ansvarige utgifvare. Tryckfrihetsförordningens § 1 mom. 7; § 4 mom. 7.

Och det är säkerligen lika svårt för en tidningsutgifvare eller

redaktör, särskildt då det gäller ett större tidningsföretag, att kunna sjelf öfvervaka eller genomse allt, som införes i hans tidning, som det kan vara för en bränvinsförsäljare att hålla reda på sina medförsäljare eller utskänkningsbiträden.

Nu kan man visserligen säga, att straffpåföljderna äro något olika, då en bränvinsförsäljare gör sig skyldig till förbrytelse mot bränvinsförordningen och då en tidningsutgivare bryter mot tryckfrihetsförordningen. I förra fallet kan den brottslige efter upprepade förbrytelser dömas »sin rätt till minuthandel eller utskänkning förlustiga, då deremot straffpåföljderna för den senare äro delvis af annan beskaffenhet. Men här må erinras derom, att straffbestämmelserna för en tidningsutgivare, som bryter mot tryckfrihetsförordningen, äro i vissa fall så stränga, att de nog i allmänhet kunna mäta sig med straffpåföljderna för dem, som bryta mot bränvinsförsäljningsförordningen.

Skilnaden i paragrafen, sådan den nu är och sådan den skulle blifva, om den förändring, som nu önskas, gjordes, kan visserligen ej blifva så stor, men något mera effektiv skulle den i alla fall blifva.

Jag tillåter mig därför vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 47 § i kongl. förordningen den 24 maj 1895, angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker må erhålla följande förändrade lydelse:

Husbonde ansvarar för förbrytelse, som mot denna förordning begås af hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, likasom vore förbrytelsen af husbonden sjelf gjord, derest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetenskap och vilja.

Om remiss till lagutskottet anhålles.

Stockholm den 25 januari 1900.

J. Byström.